

MISKOLCI EGYETEM

ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

BÜNTETŐJOGI ÉS KRIMINOLÓGIAI TANSZÉK

A KITERJESZTETT ÖNGYILKOSSÁGOK

SZAKDOLGOZAT

Konzulens: Csemáné Dr. Váradi Erika
Egyetemi docens

Készítette: Kriston Renáta Tímea
Jogi felsőoktatási szakképzés

Miskolc, 2017

UNIVERSITY OF MISKOLC

FACULTY OF LAW

DEPARTMENT OF CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY

THE EXTENDED SUICIDES

THESIS

Tutor: Dr. Erika Varadi - Csema
Ass. professor

Author: Renáta Tímea Kriston
Paralegal

Miskolc, 2017

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	1
1. Deviancia	3
1.1. Deviancia fogalma	3
1.2. A Deviáns viselkedés feltételezhető okai	4
1.3. Anómia-elmélet	5
1.4. További, nem szociológiai elméletek	6
2. Öngyilkosság	6
2.1. Az öngyilkosság fogalmi meghatározása	7
2.2. Öngyilkosság típusai	7
2.2.1. Sikeres és sikertelen öngyilkosság	8
2.2.2. Öngyilkossági kísérlet	8
2.3. Cry for help	9
2.4. Az öngyilkosság pszichiátriai viszonya	9
2.5. Az öngyilkosság személyiséglélektani folyamata	12
3. Kiterjesztett öngyilkosság	13
3.1. A kiterjesztett öngyilkosság jellegzetességei és lehetséges motivációi	13
3.2. Pszichiátriai kórképek	14
3.2.1. Depresszív szindrómák	14
3.2.2. Rövidzárlati cselekmény	14
3.2.3. Paranoid reakciók és személyiségfejlődések	15
3.2.4. Féltékenységi tévely	16
3.3. A kiterjesztett öngyilkosságról szóló kutatások	17
3.3.1. Skizofrén	17
3.3.2. Depresszió	17
3.4. A kiterjesztett öngyilkosságok típusai	19
3.4.1. Partner sérelmére elkövetett kiterjesztett öngyilkosság	19
3.4.2. Gyermekre kiterjesztett öngyilkosságok	19
3.4.3. „Családirtások” (partner és gyermekek megölése)	21
3.4.4. Rokon, vagy kívülállóra kiterjesztett öngyilkosság	22

4. Emberölés	23
4.1. Az emberölés lehetséges okai	24
4.2. Erős felindulásban elkövetett emberölés	25
4.3. Különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés	26
4.4. Bosszúvágyból elkövetett emberölés	28
4.5. Szerelemföltés	29
5. Az öngyilkosság, a kiterjesztett öngyilkosság és az emberölés közös jegyei	31
5.1. Az öngyilkosság és az emberölés	31
5.1.1. Öngyilkossági típusok lehetséges párhuzama az emberöléssel	31
5.2. Kiterjesztett öngyilkosság és az emberölés	32
Bibliográfia	33

BEVEZETÉS

*„Ha akarom, két óra múlva
Halott lesz egy szüntelen elme
S hódolattal lépi át küszöböm
Minden halálok fejedelme:
A meghívott Halál.”
(Ady Endre)*

Mindig elgondolkoztat, ha olyan hírt olvasok, vagy látok a televízióban, amelyben az anya, vagy apa kioltja gyermeke életét. Mint szülő, nem tudom és nem is célom megérteni, miként követhetnek el ilyen szörnyűséget. Egy ártatlan emberi lény életének kioltása számomra felfoghatatlan és megmagyarázhatatlan. Szakdolgozatom célja, hogy körülhatároljam, milyen indíték, külső és pszichés hatás vezethet odáig, hogy ilyen bűncselekményre sor kerüljön. Már a kutatásom elején ráébredtem arra, hogy nem csak magával a kiterjesztett öngyilkossággal kell foglalkoznom, hanem az öngyilkosságot és az emberölést is ki kell fejtenem, mivel a kiterjesztett öngyilkosságban mindkét cselekmény jelen van.

Dolgozatom témája mind büntetőjogi, mind szociológiai és kriminológiai szempontból érdekes. Az összeállítás során törekedtem az összefüggések érthetőségére, az általam leírt esetek hitelességére és a fogalmak definiálására.

A hipotézisem az, hogy az élet elleni támadások és az öngyilkosságok nem veleszületett hajlamok. A szocializálódás alapja kora gyermekkorban, érzelmi alapon történik, ha ebben az időszakban nincs olyan személy, akivel a gyermek azonosulni tudna, nincs akit utánozzon és akire felnézzen, úgy a szocializálódás felületes lesz. Azonban, ha a mintát nyújtó személy maga is antiszociális, úgy a gyermeknek helytelen társadalmi normákat közvetít. „Az emberölési ügyek tapasztalatai megerősítik, hogy az, aki inger- és érzelemszegény, agresszív konfliktusoktól terhelt környezetben nőtt fel, az hamarabb folyamodik a végletes erőszakhoz...”¹ A kiterjesztett öngyilkosság az emberölés egyik speciális alakzata. Előzetes feltételezésem szerint, az alacsony szocializáltság a lehetséges oka ezeknek a bűncselekményeknek, azonban a szakértők mentális problémákat diagnosztizáltak az elkövetőknél.

¹ Bakóczy Antal: Az emberölés (1984) 323. o.

Dolgozatom az alábbi módon épül fel: először foglalkozom a devianciával, majd részletesen beszámolok az öngyilkosságról. Ezután bemutatom a kiterjesztett öngyilkosságot, kiemelt figyelmet fordítva az egyének pszichiátriai kórképeire. Végül az emberölésről ejtek szót, amelyet összehasonlítok a szakdolgozatom címében szereplő fogalommal és az öngyilkossággal.

1. Deviancia

Már az őskorban is büntették azokat az embereket, akik az általuk kialakított viselkedési formáktól eltértek. Ebben a korban az életfeltételt számukra a közösség jelentette, éppen ezért, ha szabályt szegtek megfosztották őket ettől.

A későbbi korban is a szabályok megszegőivel szemben büntetést szabtak ki. Néptől és nemzetektől függően a büntetések eltértek.

Kialakultak bizonyos normák és ezek betartása társadalmi elvárás lett.²

1.1. Deviancia fogalma

„A devianciák az átlagostól, az uralkodó normáktól, az elvárt és még tolerált magatartási formáktól eltérő viselkedések halmazait jelentik.”³

Általánosságban megfogalmazni úgy lehet, hogy alkalmazkodni kell a társadalomban elfogadott és elvárt normákhoz. Ezek a normák korszakonként változhatnak és társadalmanként eltérés figyelhető meg. Függetlenül attól, hogy milyen társadalomról van szó, az együttéléshez nélkülözhetetlen a társadalmi norma betartása. Egy közösség normák szerint működik és az, aki viselkedésében és magatartásában eltér, deviáns.

Ma Magyarországon öt magatartásformát sorol a szakirodalom a deviáns magatartások közé:

- öngyilkosság
- mértéktelen alkoholfogyasztás
- kábítószer –fogyasztás
- bizonyos mentális, de nem szervi eredetű betegségek
- bűnözés⁴

Nehéz a deviáns viselkedési formákat számba venni. Előfordul ugyanis, hogy az adott társadalomban nagyfokú tolerancia alakul ki egyes normasértő jelenséggel szemben. Ezekben a helyzetekben például toleránsak az alkoholistákkal, vagy nem ítélik el az

² Csemáné Dr. Váradi Erika: Bevezetés a Bűnügyi Tudományokba 67-68.o.

³ Gönczöl - Korinek - Lévai Kriminológiai ismeretek, Bűnözés, Bűnözéskontroll 120.o.

⁴ Csemáné Dr. Váradi Erika: Bevezetés a Bűnügyi Tudományokba 74. o.

öngyilkosok családtagjait. Tehát a társadalmi reakciók egyes devianciára több tényező együttes függvénye.⁵

A társadalmi, közösségi életet szabályok irányítják, ezeket a normákat azért követjük, mert a szocializálódás során megszoktuk ezt a viselkedésformát. Ha ezeket a szabályokat nem követnénk, az emberiséget a káosz veszélye fenyegetné.

1.2. A Deviáns viselkedés feltételezhető okai ⁶

A szociológiai és pszichológiai kutatások alapján feltételezhetően a következő okok játszanak közre abban, hogy az öngyilkosság és az alkoholizmus gyakorisága biztosan, a mentális betegségeké feltehetően 30-35 év óta növekszik.

- Feltételezhető, hogy a társadalom változásai következtében a stresszhelyzetek gyakorisága és mértéke megnövekedett. Tehát az egyén életében fellépő nagymértékű stressz közvetlen oka lehet a devianciára.
- A személy fiatalkori szocializálódása során sérülést szenvedett (például: a szülők elválnak) ezért a személyisége nem képes a stresszhelyzeteket elviselni.
- A magyar társadalmi normában és értékrendszerben olyan elemek fordulnak elő, amelyek az öngyilkosságot és a lerészegedést bizonyos helyzetekben megengedik, sőt sugallják.

Ha egy embert olyan probléma gyötör, amelyet nem tud megoldani, előfordul, hogy az egyetlen kiutat az alkoholban látja, illetve szélsőséges helyzetekben öngyilkosságot követ el. Az azonban kérdéses, hogy a magyar kultúrában a mentális betegség (például: depresszió) hasonlóan mélyen gyökerező mintákkal rendelkezik-e.⁷

A hétköznapi felfogás szerint az emberek minden devianciát károsnak tartanak, függetlenül attól, hogy kisebb, vagy nagyobb mértékben fordul elő. A devianciát nem csak egyéni, hanem társadalmi problémaként is kezelni kell. A társadalom működése nagyban hozzájárul a normaszegő viselkedéshez. A társadalmi normáktól nem csak a bűnözők térhetnek el. Ilyen magatartást tanúsíthatnak például a zsenik, tudósok, vagy akár a művészek is. Eltérhetnek csoportok, egyének kulturális szokásaikat, nyelvhasználatukat

⁵ Gönczöl Katalin: A bűnözés társadalmi reprodukciója, deviancia-kontroll, bűnözéskontroll 21.o.

⁶ Andorka Rudolf – Harcsa István: Deviáns viselkedés (elektronikus verzió, készült 2006-ban) 221.o.

⁷ U.o. 222.o.

illetően is. Ezek a csoportok hatással vannak a társadalom egészére is, létük pozitív jelentőséggel bír a társadalom folyamatos megújulása szempontjából.

„A deviancia funkcióját illető legfontosabb, már Durkheimnél megtalálható és azóta is a szociológusok által gyakran hangoztatott szempont azonban az, hogy a teljesen konform társadalomban, ahol senki sem térne el az elfogadott normáktól, minden változás, minden fejlődés leállna”⁸(...) mert képzeljünk el egy csupa szentből álló társadalmat, mondja Durkheim. Egy ilyen társadalomban lényegtelennek tűnő hibákat is elítélnénk.

A devianciát társadalmi szempontból összetartó erőként jellemzi, amely közösséggé és működővé teszi a társadalmat. A közösség, normáinak kialakítása során megítél egy-egy személyt, vagy csoportot és így biztosítja saját normáinak megszilárdulását.

A következtetéseket levonva úgy lehetne összegezni, hogy találni kell egy olyan szabályozást, mely lehetővé tesz egyes devianciával való együttélést, mindezt úgy, hogy a deviancia ne uralkodjon el és a társadalom ennek következtében ne omoljon össze.⁹

A szociológiai elméletek egyik közös jellemzője az, hogy a társadalomban keresi a deviáns viselkedés okát és magyarázatát nem pedig az egyénben.

1.3. Anómia-elmélet

„A szociológia klasszikus devianciaelméletei az anómiaelméletek”¹⁰ Ezek az elméletek alkalmazzák azt a szemléletet, hogy a deviáns viselkedéseknek közös gyökereik vannak.

Émile Durkheim Az öngyilkosság 1879-ben megjelent munkájában az öngyilkosságot nem különálló eseményként vizsgálta, hanem az öngyilkosságok összességét.

A társadalmi integráció fokával magyarázta az öngyilkosságokat. Úgy vélte a társadalmi változások nagyban befolyásolják a normarendszert.

Merton továbbfejlesztette az anómia-elméletét. Szerinte *„valamennyi deviancia – így az öngyilkosság is – arra vezethető vissza, hogy a valóságban a rendelkezésre álló eszközök csak korlátozottan teszik lehetővé a normáknak való megfelelést.”¹¹ Hiába virágzik a társadalom, az emberek igényei egyre csak nőnek és ez egyenlőtlenséghez vezet. A*

⁸Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, (2006)

⁹ U.o.

¹⁰ U.o.

¹¹ Bolyky Orsolya: A kiterjesztett öngyilkosságok kriminológiai háttere. (Kriminológiai Tanulmányok. 2015) 61.o.

társadalmi különbség feszültséget szül és a bűnözés, deviáns viselkedések aránya megemelkedik.

A társadalmakban a normák fellazulhatnak, s helyüket még újabbak nem töltik be. Ilyenkor az öngyilkosságok gyakoribbá válnak, mivel a viselkedési szabályok hiánya az emberekben feszültséget okoz. Ezeket a változásokat nevezzük anómiának. Ilyen állapotokban az emberek deviáns viselkedése gyakoribbá válhat.

1.4. További, nem szociológiai elméletek

C. Lombroso kriminálantropológiai elmélete szerint a koponya, az alkat és a bűnözés között összefüggés van. Szerinte olyan fizikai formával rendelkeznek, amely az emberi fajfejlődés korábbi formáinál találhatóak meg. Ezt az elméletet ma már senki sem fogadja el.

A közelmúltban egy olyan elmélet került a napvilágra, mely szerint egy kromoszómarendellenességet hoznak kapcsolatba erőszakos bűnözéssel. Az elmélet szerint a normális XY kombinációt egy további Y kromoszóma egészíti ki. Eddig ez az elmélet sem vált bizonyítottá.

Számos kutató próbálja feltárni egyes elmebetegségek biológiai okát. Több olyan elmélet látott napvilágot, amely szerint ezek a betegségek örökletesek lehetnek. Egyértelműen nem tudták bizonyítani az elméletet, azonban nem lehet kizárni bizonyos genetikai vagy biológiai hajlamot az elmebetegségre.¹²

Budai Béla az öngyilkosságról, mint deviáns magatartásról, így ír: *„Az öngyilkosság ugyanis a társadalmi tudatban szegény, megítélés alá eső magatartásmód, igazi deviancia, amelyet a társadalom morális instanciái megítélnek, különösen a vallások és a „folksways”¹³ jellegű morális képzetek.”¹⁴*

¹² Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, (2006)

¹³ W. G. Sumner amerikai szociológus kategóriája a népi és hagyományos kultúra egészének megnevezésére. W. G. Sumner: Folkways (1906): http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Neprajz/82Vereb%E9lyi/folklorisztika_es_rokonteruleteinek_fogalmi_rendszer/folkways.html (2017.03.05)

¹⁴ Budai Béla 68.o.

2. Öngyilkosság

A hétköznapi felfogás szerint azoknak az embereknek a reményvesztett tette, akik nem ragaszkodnak többé az élethez. Az a személy, aki a dolog ismeretében hajtja végre tette, tudja mi lesz a cselekményének a végeredménye. Azonban azok a halálesetek, amelyekben az alany nem tudatosan idézi elő halálát, lényegesen eltér a fent említettől.

2.1. Az öngyilkosság fogalmi meghatározása

Szociológiai megközelítés szerint Émile Durkheim meghatározása képezi az egyik alapját az öngyilkosságokról szóló kutatásoknak. Durkheim így fogalmaz: *„Öngyilkosságnak nevezünk minden olyan halálesetet, amelyet közvetlenül vagy közvetve magának az áldozatnak valamilyen pozitív vagy negatív tette idézett elő, ha tudta, hogy aktusa szükségképpen erre az eredményre vezet.”*¹⁵

Szerinte annak a személynek, aki öngyilkosságot akar elkövetni, tudnia kell, hogy a cselekményének mi lesz a végeredménye, ha nem tudatosan dönt a halál mellett, akkor az nem nevezhető öngyilkosságnak.

Nem a halál az öngyilkosság motívuma, hanem olyan állapot megszüntetése, amelyet a fél már képtelen elviselni. Elsőként a személyiség beszűkülése történik meg, az egyén az egyetlen kiutat pedig az önpusztításban látja. Az őt körülvevő örömet és boldogságot már nem értékeli. Mindent negatívan és eltorzulva él meg. Az illető az agresszivitását maga ellen fordítja. Sigmund Freud pszichoanalitikus elmélete szerint minden öngyilkosság valójában megakadályozott gyilkosság.

2.2. Öngyilkosság típusai

Számos pszichológus és pszichiáter, akik tanulmányozták a befejezett öngyilkosság kérdését, azt állítják, hogy a tett végrehajtásához bátorság és elszántság kell. Ez megkülönbözteti őket azoktól, akik csak fantáziálnak a halálról.

Az öngyilkosságnak többféle típusa van. Az egyik a határozott, halálra törő öngyilkos tartozik. Ezek az esetek általában befejezettek. A másik típusba olyan öngyilkossági akciók tartoznak, amelyek csak véletlenül nem lettek halálos kimenetelűek. Végül az öngyilkossági kísérletek következnek, ezeknél az eseteknél a halálvágy ellentmondásos.

¹⁵ Émile Durkheim: Az öngyilkosság (Osiris Kiadó Budapest, 2003) 19. o.

A személy olyan károsodást okoz magán, mely az életének nem vet véget, vagy a módszer nem alkalmas erre.

Számos esetben az ember valójában nem akar véget vetni életének, csupán egy segélykiáltás a megmentéséért. Az öngyilkossági kísérlet lehet fenyegetés is olyan személy iránt, akitől azt várja el, hogy változtasson viselkedésén.

Stengellel azt tartja: aki nagyon meg akarja ölni magát, az tud is végezni magával.¹⁶

Itt fontosnak tartom megemlíteni: Az öngyilkossághoz szándék és tudatosság kell - ami emberi jelenség - így az állatoknál ez nem fordul elő, mivel nincs előzetes képzetük halálukról, sem az előidézésére képes eszközzel.¹⁷

2.2.1. Sikeres és sikertelen öngyilkosság

Több kutató szerint a sikeres és sikertelen öngyilkosságot el kell különíteni egymástól. Az öngyilkossági kísérlet nem jelenti az életről való teljes lemondást, viszont a sikeres öngyilkosságban ez meghatározott motiváció.¹⁸

Öngyilkosság minden korszakban és minden kultúrában előfordult. Hazánkban az öngyilkosság-kutatásnak nincs nagy szakirodalma. Ennek többek között az lehet az oka, hogy aki a hiteles forrást biztosítaná a kutatók számára, az a befejezett öngyilkosság esetében már nem él. Közvetett bizonyítékokra tudnak támaszkodni, amely lehet szándék ténye, vagy a cselekvése véghezvitelének módszere. Előfordul azonban, hogy azok a bizonyítékok, amelyek információt nyújthatnának, megsemmisülnek akkor, amikor az öngyilkosságot elköveti az illető.

2.2.2. Öngyilkossági kísérlet

Buda Béla pszichológus, Az öngyilkosság című könyvében így fogalmaz: „*Öngyilkosságot követ el az az ember, aki életének saját maga vet véget. Az öngyilkossághoz három kritérium tartozik: a meghalás tudatos szándéka; egy módszer képzelete, amely módszer alkalmas az élet kioltására és e módszer cselekvéssémájának megvalósítása.*”¹⁹

Öngyilkossági kísérletről beszélünk, ha valaki öngyilkosság szándékával károsítja szervezetét, de ebbe a cselekvésbe nem hal bele, ennek több oka lehet. Például akarata nem

¹⁶ Buda Béla: Az öngyilkosság Orvosi és Társadalomtudományi tanulmányok (2001) 34.o.

¹⁷ Émile Durkheim: Az öngyilkosság 19. o.

¹⁸ Budai B. 33. o.

¹⁹U.o.: 65.o.

elég erős, nem hatékony módszerrel próbál életének végét venni stb. Ha az egyén közli az öngyilkossági szándékát a hozzátartozójával, ezt többnyire azért teszi, hogy segítséget kérjen. A megfigyelések szerint, ha elhárítják a közlést és az egyén magára marad, a halált látja az egyetlen megoldásnak.

2.3. Cry for help

Az öngyilkosságot megkísérlők csaknem mindegyike közli szándékát a környezetével. Régen úgy gondolták, hogy az igazán elszánt öngyilkos nem szól senkinek sem tervéről, és ha mégis közli, akkor ő valójában nem is akar véget vetni életének. A mai nézetek szerint nem csak azt veszik közlésnek, ha valaki öngyilkossággal fenyegetőzik, hanem megfelelő viselkedéssel is jelezheti szándékát. Az öngyilkossági szándék közlése tehát sokféleképpen történhet.

A cry for help az utolsó fázis az öngyilkossághoz vezető folyamatban, amelyből még van kiút. A személy még tesz egy utolsó kísérletet arra, hogy problémáit megoldja. Segítséget kér egy hozzá közel álló személytől. Az öngyilkosságra készülő arra vágyik, hogy megpróbálják őt visszatartani a végzetes tettől. Előfordul azonban, hogy a környezete nem megfelelően reagál a segélykiáltásra és elutasítja őt. Ez az elutasítás viszont az öngyilkosság felé taszítja az illetőt. *„Az öngyilkosság felé haladó lelkiállapot kedvezően életigenlő módon változik annak hatására, hogy a fontos kapcsolati partner segítően, támogatóan reagál”*²⁰

Kutatások alátámasztották, hogy az öngyilkossági kísérlet után, a kapcsolatok jelentősen megváltoztak, több szeretetet, odafigyelést kaptak. Ha ilyen változás nem történt, az öngyilkosságot megkísérlőknél, nagyobb az esélye annak, hogy újra megpróbálnak véget vetni az életüknek. Ezeket a segélykiáltásokat nem szabad figyelmen kívül hagyni, ugyanis a kísérletező öngyilkosból, könnyen válhat „sikeres” öngyilkos.

²⁰ Budai B.: 92.o.

2.4. Az öngyilkosság pszichiátriai viszonya

A civilizált ókortól kezdve az öngyilkosság oka izgatta az emberi elmét. Ebben a korban dicséretes volt, ha elveinek emberi érdekeinek feladása helyett inkább a halált választja és azt a halált, ahogyan (Ady Endre kifejezte: meghívott halált) saját maga idézi elő. Ám ebben a korszakban is felfigyeltek arra, hogy olyan emberek is véget vetnek életüknek, akiknek erre nincs okuk. így alakult ki az első kérdésfeltevés, amely az öngyilkosság és a pszichiátria viszonyára utal.²¹

Ha az emberek olyan öngyilkosságról beszélnek, amelynek okát nem ismerik és megmagyarázhatatlannak találják, betegségnek tulajdonítják. Ez elsőre kielégítő válasznak tűnik, viszont ha meg kellene nevezni a betegséget, már nem tűnik egyszerű feladatnak. Az azonban kijelenthető, hogy nem minden öngyilkos elmebeteg. Számos olyan öngyilkossági esetet vizsgáltak, amely csak a véletlen folytán nem végződött halállal és ezeknél az embereknél nagy részben elmebetegséget nem állapítottak meg.

Természetesen van az öngyilkosságnak olyan csoportja melyben kimutatható az elmebetegség. Egyes szerzők szerint pszichés betegek követik el az öngyilkosságok többségét, mások szerint nem több a pszichés megbetegedés az öngyilkosok között.

- Esquirol így ír: Az öngyilkosság az elmebaj valamennyi jellemzőjét felmutatja. Az ember csak akkor vet véget az életének, ha elfogadja azt, hogy örültek és az öngyilkosok elmebetegek - Ebből az elvből kiindulva arra a következtetésre jutott, hogy az öngyilkos beszámíthatatlan, ezért a törvénynek nem szabad büntetnie.
- Falret és Moreau de Tours majdnem szó szerint ugyanezt mondja, viszont olyan kijelentést tesz, amely kérdésessé teszi állítását – Vajon azt jelenti ez, hogy az öngyilkosságot minden esetben az elmebetegség következményének kell tekintenünk?

²¹ Budai B. 82. o.

Ezeket az elméleteket kétféle módon védték. Vagy azt mondjuk, hogy az öngyilkosság már magába véve *sui generis*²² betegség, bizonyosfajta örültség, vagy nem tekintjük külön válfajnak, egyszerűen egy vagy több örültségfajta egyik epizódjának, amely egészséges kedélyű embereknél nem fordul elő. Bourdin az előbbi álláspontot képviselte, Esquirol viszont a második koncepció legtekintélyesebb szószólója. „*A fentiek után világos, hogy szerintük az öngyilkosság csupán sok különféle ok által előidézett jelenség, amely igen különböző jellemzőket mutat, s ezzel a jelenséggel nem jellemezhetünk egy bizonyos betegséget.*”²³

Budai Béla pszichológus szerint, azt a kérdést, hogy elmebeteg-e minden öngyilkos, elvethetjük. Szerinte az elmebetegek és az egészségesek csoportjait kell összevetni, ez azonban olyan nagymértékű módszertani bonyodalmakat okoz, hogy kutatási eredményeket nem adnak. A pszichiátriai kórképek meghatározásában is sok ellentmondás van. Különböző intézetek más-más diagnózist állítanak fel. A kutatást az is nehezíti, hogy a betegeket nehéz megtalálni. Szkizofrénia öngyilkosság kockázatát, akkor lehetne igazán megállapítani, ha ezek a betegek köztünk élnének, azonban az nem így van. Az elmebetegek általában kórházba kerülnek.

Tehát a módszertani nehézségek miatt nem lehet egyértelműen kijelenteni a kapcsolatot az elmebetegség és az öngyilkosság között. A vizsgálati anyagok azonban azt valószínűsítik, hogy az idült pszichiátriai betegségben szenvedők, nagyobb valószínűséggel követnek el öngyilkosságot, mint az átlagnépesség.²⁴

Ringel az öngyilkosságról így ír: „...öngyilkosságveszély akkor lép fel, ha a személyiségben dinamikus beszűkülés következik be, az agressziókifejezés gátolt lesz, és az agresszió a saját én ellen irányul, és ha ez előbbi két körülmény hatására a fantáziát mindinkább az öngyilkossági gondolatok töltik meg”²⁵ A beszűkülés során az érdeklődés csökken, felfogóképessége egyirányú és beszűkült lesz. A beszűkülést követően az agresszió is elszakad a szokványos megnyilvánulástól és a személy saját maga ellen fordítja.

²² Az ő fajtájából való, egyedi, fajlagosan, különleges, különlegesen, sajátos. <https://dictzone.com/latin-magyar-szotar/sui%20generis> (2017.03.05)

²³ Émile Durkheim: Az öngyilkosság 34-35. o.

²⁴ Budai B. 87-89.o.

²⁵ U.o. 90.o.

2.5. Az öngyilkosság személyiséglélektani folyamata

Amikor öngyilkosságról olvasunk, vagy halljuk a hírekben, netán egy ismerősünk követi el, elborzadunk és elgondolkozunk azon, hogy egy embert mi vehet rá arra, hogy eldobja magától az életet.

Az öngyilkosság előtti szindrómában, az agresszív indulat nem tud megnyilvánulni, ugyanakkor a személyiség igen sok frusztrációt szenved, amely során az indulati feszültség nő.

- Az öngyilkossági állapotban a személyiség általában önmagára haragszik, problémáit nem tudja megoldani egyéni sajátosságai, vagy hibái miatt.
- Az egyént a szeretet és a vágy megakadályozza abban, hogy a tette agresszió felé irányuljon. Ilyen eset például a szenvedélyes szerelmi csalódás, vagy a családtagokkal való viszály.
- Nincs olyan személy, aki az agresszív indulatnak tárgya lehetne. Például gyógyíthatatlan betegség, gazdasági csőd.
- ...a tipikus öngyilkos olyan személyiség, amely a szokványos neurotikus tüneteket nem mutatja, de mégis sajátosan károsodott, neurotikus ember...

Kora gyermekkorától kezdve környezete gátlásokat épít bele, elbátortalanította, ennek következtében énje nem tudott megfelelően kibontakozni.²⁶

²⁶ Budai B. 37-38. o.

3. Kiterjesztett öngyilkosság

Kiterjesztett öngyilkosságról akkor beszélünk, ha az öngyilkosságot elkövető úgy követi el cselekményét, hogy abba nem csak ő, hanem más ember is életét veszti, többnyire azok tudta és beleegyezése nélkül. Nem beszélünk kiterjesztett öngyilkosságról, ha a személy beleegyezik, hogy az elkövető öngyilkossága előtt őt is megölje.

Büntetőjogi felelősségre vonásról nem lehet szó, ha a kiterjesztett öngyilkosság sikeres, mert az elkövető halála büntethetőséget kizáró ok. Azonban emberölés megállapításának van helye, ha a kiterjesztett öngyilkosság sikertelen, az elkövető a személlyel végzett, de saját maga megölését már nem tudta véghezvinni.

3.1. A kiterjesztett öngyilkosság jellegzetességei és lehetséges motivációi

A kiterjesztett öngyilkosság kutatásaival elsősorban a pszichiátria tudománya foglalkozik. A cselekmények háttérében kivétel nélkül jelen van valamilyen mentális betegség, vagy zavar. A bírósági ítéletet nagyban befolyásolják a pszichiátriai kórképek. Az esetek többségében kóros elmeállapot miatt felmentéssel zárul, vagy a beszámítási képesség korlátozottsága enyhe büntetést eredményez.²⁷

Jellegzetesen női elkövetési forma a kiterjesztett öngyilkosság. Életközösségi konfliktushelyzetekben keletkezik, viszont az áldozat nem azonos a személlyel, aki a konfliktus forrása volt. Az elkövető az adott helyzetből nem lát kiutat, öngyilkosságra készül, azonban nem akarja magára hagyni gyermekét és inkább megöli őt.²⁸

2016. február 2-án egy szolgálaton kívüli rendőrnő szolgálati pisztolyával lelőtte kisfiát, majd magával is végzett.

„Az ilyen tragikus eseteket kiterjesztett öngyilkosságnak hívják, és groteszk módon az elkövetők magas felelősségérzetére utalnak - mondta az Origónak Végh József kriminálpszichológus. Az asszony e szerint valószínűleg teljes felelősséget akart vállalni a gyermekért - ha ő képtelen volt tovább nevelni, másra sem akarta hagyni a kicsit. Üzenetértékű lehet a gyilkosság és öngyilkosság helyszíne is, mivel a problémák helyére

²⁷ Bolyky Orsolya: A kiterjesztett öngyilkosságok kriminológiai háttere (Kriminológiai Tanulmányok) 64.o.

²⁸ Bakóczy Antal az emberölés (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest 1984) 380.o.

*utal. Úgy tudjuk, a nő az otthonában végzett magával és gyerekével - ez Végh József szerint magánéleti problémát is jelezhet, amit az asszony képtelen volt megoldani.*²⁹

Az anya többnyire tűrőképessége határához ér a cselekménye előtt, amelyben mérlegelési képessége megkérdőjelezhető. A cselekménye okát valamilyen sérelem, vagy probléma idézi elő. A motivációban gyakori az alturizmus, gyermekét „szánalomból” viszi a halálba.

Egyes eseteknél nem zárható ki a bosszú, mint motivációs szerep. A szeretett ember elvitelével kíván büntetni. A nők a kiterjesztett öngyilkosságot gyakran a közös lakásokban követik el. A kevésbé erőszakos módszereket alkalmazzák leginkább.

A cselekmény körülményeit és motivációját minden esetben részletesen vizsgálni kell, hogy az a személyiség depresszív irányú megváltozásával milyen kapcsolatban áll.³⁰

3.2. Pszichiátriai kórképek

3.2.1. Depresszív szindrómák

„A depresszív szindrómák leggyakoribb bűncselekményformája a kiterjesztett öngyilkosság...” A vizsgálatok kimutatták, hogy az endogén depresszió viszonylag ritkán áll a kiterjesztett öngyilkosság háttérében, mivel az endogén depressziónál az egyén saját belső történéseire annyira beszűkül, hogy a külvilág bevonása igen ritkán fordul elő. *„A kiterjesztett öngyilkosságok háttérében neurotikus, endoreaktív, pszichoreaktív depressziók, depresszív pszichopátiás személyiségek állnak.”*

Mende véleménye szerint nem a depresszív szindróma genezise dönt önmagában a beszámíthatóság kérdésben. Azonban kétségtelen, hogy az endogén depressziók esetén olyan súlyos hangulati nyomottságot találunk, amelyekben a beszámíthatatlanság egyértelmű.³¹

²⁹Koncz Tamás (2016.02.03.):

<http://www.origo.hu/itthon/20160203-anyagi-gondok-miatt-tortenhetett-a-csaladi-tragedia-ongyilkossag-rendorno-budapest.html> (2017.03.20.)

³⁰Huszár Ilona – Magyar István – Kuncz Elemér Igazságügyi elmekörtan. (Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1986) 93-94.o.

³¹ Huszár- Magyar- Kuncz 92-95.o.

3.2.2. Rövidzárlati cselekmény

Bonyolult cselekménysor, amely hosszan tartó negatív érzelmi feszültség hatására alakul ki. A cselekményt egyetlen képzetsor határozza meg, mely élesen beférkőzik a tudatba. A tudat, csak az adott képzetsorra szűkül be, tehát az emlékezésben nem befolyásolja. A tettes emlékszik a cselekményre, viszont azt megmagyarázni már nem tudja. A tettes szinte közömbösen, automatikusan hajtja végre tettét. „*A rövidzárlati cselekmény az elmebetegséggel egyenértékű állapot.*”³² Ha a nyomozás során kiderül, hogy a tettesnél fennállt a rövidzárlati cselekmény az elkövetéskor, akkor lehetséges, hogy enyhébb büntetést születik.

2006. október 15-én, Olaszliszván különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés történt. A büntett elkövetésekor felmerült a rövidzárlati cselekmény fennállásának lehetősége.

*„A tárgyalás az elsőfokú ítélet ismertetésével kezdődött: a Borsod megyei bíróság mind a nyolc vádlottat bűnösnek találta társtettesként, különös kegyetlenséggel elkövetett gyilkosság miatt. Szögi Lajos tiszavasvári tanárt 2006. október 15-én a gyermekei szeme láttára verték agyon Olaszliszván, miután a férfi autójával elsodort egy az út mellett haladó kislányt. A különös kegyetlenséggel elkövetett emberöléssel nyolc embert vádoltak. Az autóval elsodort lány egyébként a baleset során nem sérült meg, csupán az árokba esett. (...) A védők elsősorban arról kérdeztek, hogy a vádlottak kóros indulat hatására követhették-e el a cselekményt, illetve fennállhatott-e az úgynevezett "rövidzárlati cselekmény" esete. Ennek azért van jelentősége, mert így esetlegesen felmerülhetne az erős felindulásban elkövetett emberölés lehetősége, amelyet a törvény is enyhébb megítélésben részesít. A szakértők - fenntartva korábbi véleményüket -, ezeket a lehetőségeket gyakorlatilag kizárták.”*³³

³² Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar büntetőjog. Általános rész. (2010):

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_magyar_buntetojog/ch03s08.html
(2017.03.20.)

³³ <http://www.origo.hu/itthon/20091026-olaszliszka-gyilkosság-elkezdodott-a-masodfoku-targyalas.html>
(2017.03.20.)

3.2.3. Paranoid reakciók és személyiségfejlődések

„...a paranoiditás általános emberi reakciólehetőség. Minden olyan helyzetben, amikor valakiben vélt, vagy valódi okkal az egzisztenciális fenyegetettség érzése keletkezik.”³⁴

A fenyegetettség érzése mindenkiben kiválthat gyanakvást és bizalmatlanságot. Paranoidiasnak akkor nevezhetünk valakit, ha az általa vélt fenyegetés nem megalapozott. Ezek akkor válnak kórossá, ha az egyén személyiségét a beszűkült tevékenysége uralma alá vonja. Ha az egyénre nem lehet hatni, veszélyt jelenthet környezetére és önmagára. Kialakulhat rövid reakció hatására, illetve hosszan tartó átalakulás formájában. Minden esetben egy téveszme rögzül és ez a személyiség átalakulásához vezethet. Az ilyen átalakulási folyamat végén skizofrénia alakulhat ki.

A paranoid fejlődés hosszú folyamat, amelynek nagy jelentősége van. A folyamatot kiváltó élmény nem mindig ismert.

A paranoid reakciók gyakoribbak, a környezeti hatások jelentősen befolyásolják. Általában átmenetiek, de a paranoid fejlődés nem zárható ki. „A tévelytematika szerint két jó tendenciájú csoport különíthető el”³⁵

- **Megaloman téveszmerendszer**

Az úgynevezett „nagyzasos” csoportra jellemző az önzőség. A fokozott önérzete és a téveszméi miatt, családjával együtt anyagi nehézségekbe ütközik.

- **Szenzitív vonatkoztatásos tévely**

A beteg környezetében történő eseményeket kapcsolatba hozza a lelkiismeretével. Kóros jelentőséget tulajdonít a „megjegyzéseknek, elhallgatásoknak,” Sarokba szorítottnak érzi magát és ez erőszakos bűncselekményekhez is vezethet.

3.2.4. Féltékenységi tévely

A férfiaknál gyakrabban előforduló kóros jelenség. Hűtlenséggel vádolják párjukat, azonban ezeket csak szubjektív ténnyel tudják alátámasztani, A beteg a sejtéseiről meg van győződve.

A féltékenység miatt a cselekmények erőszakosak. Az életet és a testi épséget veszélyeztetik. Ha a két ember a kapcsolatát nem tudja rendbehozni és különválnak, de a fél-

³⁴ U.o. 110.o.

³⁵ Huszár- Magyar- Kuncz 113.o.

tényen fél a kudarcot nem tudja elviselni és ez miatt követi el a bűncselekményt nem kétséges a beszámíthatósága.

A beszámíthatóságot akkor zárhatjuk ki, ha a tettes hallucinál, vagy téveszméi vannak. Ha a vádlott személyisége megtartott, a téveszmék nem uralkodtak el rajta, akkor esetleg megállapítható, hogy korlátozottan volt képes a cselekmény következményeinek felismerésére.³⁶

3.3. A kiterjesztett öngyilkosságról szóló kutatások

Bolyky Orsolya A kiterjesztett öngyilkosságok kriminológiai háttere című tanulmányában, kétféle elkövetőt különböztet meg: „*Az elmebetegségben szenvedő (pszichotikus) – általában skizofrén – és a nem pszichotikus elkövetőket.*”³⁷ Utóbbi esetben az ölési cselekmény megtörténtekor tudatbeszűkült állapot áll fenn, általában depresszió miatt.

3.3.1. Skizofrén

Különböző súlyosságú, változatos tünetekkel járó betegségek csoportját foglalja magába. Az észlelt tünetek érintik a gondolkozást, figyelmet, az érzelmi – akarati életet. Ez a betegség általában fázisokban alakul ki. Nők esetében a betegség gyakoribb a gyermekszülés után. A skizofrénia kialakulásában a genetika és a környezeti tényezők nagy szerepet játszhatnak.

A beteg gyakran hall hangokat, zenét, előfordul, hogy olyan hangokat is hall, melyek utasítják őt valamilyen cselekvésre. Előfordul, hogy téveszmék gyötrik, ezek megingathatatlan téves gondolatok. Tartalmukat tekintve lehetnek üldöztetési, vallási, féltékenység stb.

A skizofrénias tünetek közé sorolható még az „Érzelmi élet elszegényesedése.” Ezek kiüresedtség-érzést keltenek.

A páciensek sokszor nem ismerik fel, hogy betegek, illetve tagadják annak létezését.³⁸

³⁶ Huszár- Magyar- Kuncz 117.o.

³⁷ Bolyky O. 66.o.

³⁸ Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika:

http://semmelweis.hu/pszichoterapiasosztaly?s=depresszi%C3%B3&w=pszichoterapiasosztaly&orderby=post_date (2017.03.22.)

3.3.2. Depresszió

„A depresszió tünetei több területen megjelennek, így érzelmi, motivációs, viselkedéses, kognitív és testi tüneteket azonosíthatunk.” Érzelmi tünet a szomorúság, örömképtelenség, öngyűlölet. Kognitív tünet között szerepelt többek között az, hogy a beteg negatívan látja önmagát, a jövőjét. A múltban és a jövőben él, nem a jelenben.

A depresszió kialakulásában szerepet játszik valamilyen mértékű genetikai meghatározottság. Nagyobb valószínűséggel fordul elő depresszió olyan embereknél, akiknek a szülei közül egyikük, vagy mindketten depressziósok. Általában ezeknél a betegeknél gyermekkorában megtalálható a hideg, elutasító családi neveltetés.

A depressziós személyek nagy számban követnek el öngyilkosságot.³⁹

Ringel elmélete szerint öngyilkosság veszélye akkor lép fel, ha a tudat beszűkül, elszabad a korábbi kapcsolataitól, szokványos élethelyzeteitől és a reakciók szélsőségesek lesznek. A beteg az öngyilkosságról kezd el fantáziálni és az egyetlen kiutat is ebben látja.

Stekel hangsúlyozta, hogy az öngyilkosok valakit, vagy valaki mást ölnek meg önmagukban, ez a más gyakran a szeretett másik ember, aki szinte beépült a személyiségbe. Az öngyilkosjelölt előbb azt a személyt öli meg, akit frusztrált élethelyzete miatt okol. Ez általában hűtlen szerető, vagy családtag.

Szinetár szerint (1970) az agresszió kiváltó oka az öngyilkosságban egy fontos személylyel – általában szülővel – való azonosulás. A megfigyelés szerint a szülőkhöz való viszonyulási mód áttevődik az újabb kapcsolatba, a gyermeki haraggal együtt.

A kiterjesztett öngyilkosság az évek folyamán stagnál és az évek során nagyjából egyenlően oszlott el, évente körülbelül egy-két eset fordul elő. A kiterjesztett öngyilkosságok esetében kétszer annyi volt a női áldozat, mint általában az emberöléseknél. A büntetlen előélet jellemzi őket. Nem álltak alkohol, illetve drog befolyásolása alatt. A tizenöt év alatti gyermekáldozatokat követelő cselekmények elkövetői között az anyák aránya kimagasló volt. A lőfegyver, mint elkövetési eszköz a leggyakoribb ezeknél a cselekményeknél.

³⁹Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika:

http://semmelweis.hu/pszichoterapiasozsztaly?s=depresszi%C3%B3&w=pszichoterapiasozsztaly&orderby=post_date (2017.03.22.)

Cohen és munkatársai a kiterjesztett öngyilkosságot vizsgálták az Egyesült Államokban, Floridában. Két korosztályt hasonlítottak össze, az ötvenöt év alatti és az ötvenöt év felettieket. Arra a megállapításra jutottak, hogy a házastárs/élettárs sérelmére elkövetett emberölés a pár férfi tagjainál a leggyakoribb.

Az idősebbeknél, a cselekmény hátterében általában időskori megbetegedés, partnerek közötti korkülönbség és ebből adódó féltékenység szerepelt. Ezeknél az elkövetőknél megjelent a depresszió, vagy egyéb pszichés betegség.

Fiatalabb elkövetők között nagyobb arányban fordul elő női elkövető, mint az idősebb korosztályban. Ezeknek a tipikus áldozatai gyermekek voltak. A kutatók szerint a női elkövetők, nem bírják tovább fenntartani kapcsolatukat és végső elkeseredésükben megölik partnerüket, és jellemző, hogy utána nem követnek el öngyilkosságot.

Az ötven év alatti férfi elkövetőknél, a tönkrement párkapcsolat és a partner feletti irányítás elvesztése, valamint a féltékenység okozta a végzetes cselekményt.⁴⁰

3.4. A kiterjesztett öngyilkosságok típusai

„A szakirodalom a kiterjesztett öngyilkosságok típusait az elkövető és az áldozat(ok) közötti kapcsolat alapján alakította ki.” E szerint beszélhetünk a partner, a gyermek, a család, valamint családon kívüli más személy ellen elkövetett emberölésről és az elkövetőnek az utána végrehajtott öngyilkosságáról.⁴¹

3.4.1. Partner sérelmére elkövetett kiterjesztett öngyilkosság

A féltékenységből elkövetett kiterjesztett öngyilkosságokat szinte minden esetben férfi követte el. Ez általában abban az esetben következett be, amikor a párkapcsolat megszakadt és a feleségnek/élettársnak új kapcsolata lett. Partnergyilkosságok előzményeinél gyakran megjelent a korábbi rendszeres bántalmazás, valamint az áldozat feletti túlzott kontroll.

3.4.2. Gyermekre kiterjesztett öngyilkosságok

A nemzetközi szakirodalom alapján a gyermekek megölése a második leggyakoribb fajtája a kiterjesztett öngyilkosságnak. Az elkövetők a vér szerinti szülők, ritkán fordul

⁴⁰ Bolyky 64-65. o.

⁴¹ U.o. 69.o.

elő, hogy mostoha szülő követi el a cselekményt. Az elkövetőkre jellemző a már korábban is meglévő súlyos mentális zavar, pszichózisok és korábbi öngyilkossági kísérletek.

Resnich kategorizálta a gyermekek sérelmére elkövetett kiterjesztett öngyilkosságot. „Az *alturisztikus*⁴² szülők ölési cselekményét a gyermek vélt, vagy valós szenvedésének enyhítése vezérli...”⁴³ illetve, ha a szülő öngyilkosságot tervez, a gyermekét nem akarja magára hagyni.

A pszichotikus elkövető a cselekmény időpontjában hallucinálhat. Ebben az esetben megmagyarázhatatlan okból vet véget gyermeke és önmaga életének. Vannak, olyan esetek, amikor a szülő azért öli meg gyermekét, hogy ezzel a másik szülőn bosszút álljon, ezzel egy életen át tartó szenvedést okozva neki. Resnich olyan esetet is említ, amely nem az élet elvétele ellen irányul, hanem a gyermeket olyan bántalmazás, vagy elhanyagolás éri, mely halállal végződik, és ennek következtében lesz a szülő öngyilkos.

Bizonyos esetekben megfigyelhető, hogy a szülők öngyilkossága elmaradt, holott azt előzőleg eltervezték. Resnich kutatása szerint ez azzal magyarázható, hogy a cselekmény előtt felgyülemlett feszültség robbanásszerűen kitör és ez a feszültség a gyermek megölésével levezetődik, azonban az öngyilkosságra már nem marad elegendő agresszió.

Előfordul olyan eset is, hogy az elkövető nem tervezte öngyilkosságát, de a cselekménye után mégis véget vet életének. Ezt azzal magyarázzák, hogy a pszichotikus állapot elmúltával, az elkövető ráeszmél cselekménye szörnyűségére, mivel ezt nem tudja elviselni, megöli magát.

„Az *alturisztikus kiterjesztett öngyilkosságok hátterében sokszor a túlféltő, túlszerető anya áll.*” Ezeknél a szülőknél a túlzott féltés egy ideig enyhíti a már korábban felmerült gyilkos gondolatokat. Azonban a cselekmény megvalósításakor a gyermekét a szülő a saját maga kiterjesztésének tekinti. Ezeknél a betegségeknel javarészt depresszív és pszichopátiás személyiséget diagnosztizáltak.⁴⁴

⁴² másokra tekintettel levő, önzetlen <http://idegen-szavak.hu/altruisztikus> (2017.03.22.)

⁴³ Bolyky O. 70. o.

⁴⁴ U.o. 71.o.

Bolyky Orsolya említi kutatásukban, azt az öt esetet, amelyet négy anya és egy apa követett el. A sértettek átlagéletkora 8,7 év volt. Ez igazolja azt az állítást, hogy a kiterjesztett öngyilkosságok gyermekáldozatai tipikusan 14 évesnél fiatalabbak.

Az apánál skizoféniát diagnosztizáltak. Téveszmék gyötörték, ennek hatása alatt kísérelte meg megölni gyermekét és saját magát. A három anya pedig végső elkeseredésében akarta ezt a bűncselekményt véghez vinni. A negyedik anya tudomására jutott, hogy férjének viszonya van ezért bosszúból lőtte le három gyermekét és önmagát egy vadászpuskával. Ez a cselekmény azért érdekes, mert a féltékenységből elkövetett kiterjesztett öngyilkosság leginkább a férfiakra jellemzőbb.

Az esetekben az alturisztikus anyák életben maradtak, kettőnél nem esett bajuk, de a harmadik esetben a három gyermek közül egy meghalt. Az utóbbi elkövető beszámítási képessége súlyos fokban korlátozott volt, depresszió okozta tudatszűkület miatt, öt év börtönbüntetésre ítélték. A közepes fokban korlátozott beszámítási képességű elkövetőt négy évre ítélte el a bíróság. A teljes beszámítási képességű anya felfüggesztett szabadságvesztést kapott.

A büntetések mértékét valószínűleg a cselekmények végrehajtási módja határozta meg.⁴⁵

3.4.3. „Családirtások” (partner és gyermekek megölése)

A nemzetközi szakirodalom szerint ezeket a cselekményeket férfiak követik el. Ezeknél az eseteknél gyakori a családi konfliktus és a válás miatti düh. A „családirtásokat” két típusba sorolják: *„az egyik a vádló típus, akit a felesége részéről valamilyen sérelem ért..., a másik típus a lehangolt elkövető, aki depressziója miatt...”* az egyetlen kiutat a családjá és önmaga megölésében látja.⁴⁶

2010. március 15-én, Tényőn egy férfi baltával végzett gyermekeivel és feleségével, végül egy motoros láncfűrészsel végzett magával.

„Három főt a gyermekszobában, a garázsban pedig a férjet találtuk meg, aki vértócsában feküdt. A helyszíni szemle során garázsban megtaláltuk azt a baltát is, amellyel,

⁴⁵ Bolyky O 69-72. o.

⁴⁶ U. o. 72. o.

nagy valószínűséggel meggyilkolta feleségét és két kislányát" –nyilatkozott dr. Bánhalmi Zsolt rendőrezredes, a megyei kapitányság bűnügyi igazgatója. "47

„Az elsődleges vizsgálatok szerint a férj pszichiátriai kezelés alatt állt, a bűncselekmény feltehetően hétfő reggel 8 és 9 óra között következett be. A férj egy nagyméretű baltával végezte ki a családját, de a gyilkosságok sorrendjét még nem sikerült megállapítani. Felesége és két kislánya holttestét a gyerekszobába vitte, paplannal betakarta, majd öngyilkosságra tett kísérletet. Először megpróbálta az ereit felvágni, ezt követően a mellkasába kést vágott, de ezek nem lettek végzetesek. Ezt követően nyúlt a láncfűrészhez; először a homlokát sebesítette meg, majd végül a torkán elvágta az ütőerét, s elvérzett" – közölte dr. Bánhalmi Zsolt. "48

„Károlyi Zoltán alezredes, bűnügyi osztályvezető a cselekmény kiváltó okainál a pszichiáter és elmeszakértői véleményre hivatkozott. Skizofrén állapothoz vezető pszichózis, téboly alakult ki az apánál, aki úgy érezte, hogy nem tud megfelelni a világnak, emiatt szorongás, tehetetlenség érzés uralkodott el rajta. Az internetről már korábban depresszióval, öngyilkossággal kapcsolatos anyagokat töltött le. A szakértői vélemények szerint ez is jelzi, hogy foglalkozott az öngyilkosság gondolatával. Családjához erősen ragaszkodott, és azzal akarta megmenteni őket a későbbi bajoktól, további életük gondjaitól, hogy magával vitte őket - ismertette a szakértők megállapításait Károlyi. "49

3.4.4. Rokon, vagy kívülállóra kiterjesztett öngyilkosság

A kutatás szerint a cselekmény elkövetői férfiak. A motívum a bosszú, szülő vagy nagyszülő megölésével büntet. Az elkövető általában ezt búcsúlevélben közli a bosszú alanyával.

A kiterjesztett öngyilkosság egyformán magán viseli a gyilkosság és az öngyilkosság jegyeit. A kiterjesztett öngyilkosnál a személy agressziója önmaga és más személy ellen irányul, ugyanúgy, mint az öngyilkosnál és az emberölésnél.

⁴⁷Tóth Gyula-Szeghalmi Balázs: Kisalföld.hu (2010.03.05.):

http://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/baltaval_olte_meg_a_csaladjat_a_ferj_aztan_magaval_is_vegzett_video_a_rendorsegi_tajekoztatorol/2146887/ (2017.03.26.)

⁴⁸ Tóth Gyula-Szeghalmi Balázs: Kisalföld.hu (2010.03.05.):

http://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/baltaval_olte_meg_a_csaladjat_a_ferj_aztan_magaval_is_vegzett_video_a_rendorsegi_tajekoztatorol/2146887/ (2017.03.26.)

⁴⁹ <http://www.origo.hu/itthon/20100429-tenyoi-gyilkosság-igazságügyi-szakertok-megallapitasai.html> (2017.03.26.)

4. Emberölés

Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekményeket a büntetőjogról szóló 2012. évi C. törvény XV. fejezete szabályozza.

Btk. 160. § (1) Aki mászt megöl, büntett miatt öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő

(2) A büntetés tíz évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha az emberölést

- a) előre kitervelten,
- b) nyereségvágyból
- c) aljas indokból vagy célból,
- d) különös kegyetlenséggel,
- e) hivatalos személy vagy külföldi hivatalos személy sérelmére, hivatalos eljárása alatt, illetve emiatt, közfeladatot ellátó személy sérelmére, e feladatának teljesítése során, továbbá a hivatalos, a külföldi hivatalos vagy a közfeladatot ellátó személy támogatására vagy védelmére kelt személy sérelmére,
- f) több ember sérelmére,
- g) több ember életét veszélyeztetve,
- h) különös visszaesőként,
- i) tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére,
- j) védekezésre képtelen személy sérelmére vagy
- k) a bűncselekmény elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére követik el.⁵⁰

A bűncselekmény jogi tárgya az emberi élet, azaz a másik ember élete. Az emberölés az ember biológiai létezése ellen irányul.

A bűncselekmény passzív alanya az élő ember.

A büntetőjog védi az emberi életet, nem, kor, egészségi állapottól függetlenül.

„Az emberölés befejezett, ha a tényállásszerű eredmény, azaz a passzív alany halála bekövetkezett. Kísérlet valósul meg, ha a szándékos ölési cselekményt az elkövető megkezdte, de nem fejezte be, illetve a halál egyéb okból elmaradt.”⁵¹

⁵⁰ 2012. évi C. törvény A Büntető törvénykönyvből

Az elkövetőt tíz évtől húsz évig terjedő, vagy akár életfogytig tartó szabadságvesztés is sújthatja, attól függően, hogy a tényállásban megfogalmazott bűnös magatartások közül melyiket merítette ki.

4.1. Az emberölés lehetséges okai

Az elkövetők képtelenek a feszültség feldolgozására, problémáikat nem tudják megoldani, ezért agresszív megoldást választanak.

Gyakran tudatbeszűkülést állapítanak meg gyermekölések tetteseinél. A szüléssel járó pszichofiziológiai állapot és a frusztráció, amelyet általában a házasságon kívüli, vagy eltitkolt terhességgel járó következmények nagyban befolyásolják az anya súlyos bűncselekményét.

Az anya sajátos állapota csökkenti az önkontrollját és cselekményeinek következményeit nem tudja felmérni. A szülés folyamata és az ezzel járó fájdalom, az elhagyatottság és a tehetetlenség olyan izgalmi állapotot válthat ki, mely csökkenti az anya beszámítási képességét. A kutatások alátámasztják a szüléskor fellépő pszichofiziológiai állapot esetenként gyermeköléshez vezető következményeit. Az ölési cselekmények nagy része az anya sajátos, pszichofiziológiai állapotában a szülés alatt, vagy közvetlenül utána következik be.

Mindez megerősíti azt a feltevést és azt a következtetést, hogy az emberöléseket nem elmebetegek követik el.⁵²

Hasonló eredményre jutottak a kutatók olyan emberölésekkel kapcsolatban, amelyben az elkövetők fizikai rendellenességeit, személyiségzavarait és beszámítási képességét kutatták.

„Az áldozatok és sértettek általános egészségi, elme és idegállapota más oldalról a teljes büntetlenség reményének érzetét táplálta a tettsekben, s ehhez igazították aztán a cselekmény végrehajtásának és leleplezésének módját is.”⁵³

Münnich Iván szerint az emberölést elkövetőket erős agresszivitás jellemzi, amelyet az ingerlékenység, belső feszültség, robbanékonyság fűt.

⁵¹ Csemáné Váradi Erika – Gilányi Eszter – Görgényi Ilona – Gula József – Jacsó Judit – Lévai Miklós – Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös részi ismeretek (Miskolci Egyetemi Kiadó, 2014) 13. o.

⁵² Bakóczy A. 376-377.o.

⁵³ U.o. 378.o.

4.2. Erős felindulásban elkövetett emberölés

Btk. 161. § Aki mást méltányolható okból származó erős felindulásban megöl, büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁵⁴

A bűncselekmény jogi tárgya és a tárgyi oldal elemei megegyeznek az emberölésnél leírtakkal.

Az erős felindulás a szándékos emberölés enyhébben büntetendő esete. Az erős felindulásban elkövetett emberölés, eredménybűncselekmény, akkor lesz befejezett, ha a halál bekövetkezett. A bűncselekmény kizárólag szándékosan követhető el. A szándékosság két formája van: egyenes és eshetőleges szándék. A legjellemzőbb az egyenes szándékkal való elkövetés.

„Az erős felindulás az első feltétel, azaz, hogy az elkövető olyan felzaklatott állapotban hajtsa végre cselekményét, amelyben tudata elhomályosodott. Az indulatnak két fajtája ismeretes, a pathológiás (kóros) és a fiziológiás (élettani) affektus” Amennyiben a pathológiás affektus kizárja az elkövető beszámítási képességét az elkövető nem büntethető. Amennyiben az elkövetőt cselekménye következményei felismerésében tudatborulás korlátozza büntetőjogilag felelősségre vonható, de a büntetés – a Btk. 17.§ (2) bekezdése alapján – korlátlanul enyhíthető.⁵⁵

Erős felindulásban elkövetett emberölés általában az ellen irányul, aki ezt az állapotot kiváltotta. Az erős felindulásnak egyik leggyakrabban kiváltó oka, a sértett provokatív magatartása, amely gyakran bántalmazásban, vagy sértegetésben nyilvánul meg.

Az indulat nagyon gyorsan eluralkodhat az emberen és ezek erőssége nagyban befolyásolhatja a fizikai és pszichikai állapotot, amely tudatbeszűküléshez vezethet. A fiziológiás affektusnak az emberölési esetekben nagyobb jelentősége van, de valamilyen külső behatás folytán az érzelmei eluralkodnak az egyénen. A tudat mély elborulása nem jön

⁵⁴ 2012. évi 161. törvény A büntető Törvénykönyvből

⁵⁵ Csemáné Váradi Erika – Gilányi Eszter – Görgényi Ilona – Gula József – Jacsó Judit – Lévai Miklós – Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös részi ismeretek 17. o.

létre, azaz az elkövető tudatában van cselekményeinek, azonban tette következményeinek meggondolása hiányzik.

Elmeorvos-szakértő feladata annak megállapítása, hogy az elkövető tudatzavara kóros jellegű volt-e. Azonban az, hogy erős felindulásból követte-e el a bűncselekményt és volt-e fizioiógias tudatzavara bíróság által eldöntendő jogkérdés.

Az erős felindulásnak méltányolható okból kell történnie. Az az elkövető nem hivatkozhat erős felindulásra, aki tudatos cselekedetével váltotta ki az erős felindulást megalapozó okot és ebben az állapotban követte el a szándékos emberölést.

Az erős felindulást kiváltó ok akkor méltányolható, ha az egyrészt az elkövetőn kívül álló okra vezethető vissza, másrészt pedig erkölcsileg, emberileg menthetőnek kell lennie.

„...az erős felindulás fennállását és fokát az elkövető konkrét pszichikai tulajdonságai alapján kell megítélni. A felindulást kiváltó ok megítélésénél pedig nemcsak a cselekmény elkövetését közvetlenül megelőző eseményeknek, hanem az összes körülményeknek kölcsönhatásukban és folyamatosságukban való elemzése ad eligazítást.” Külső ok lehet például a sértett magatartása. Az erős felindulást kiválthatja érzelem, amely lehet harag, düh, félelem stb.

Az erős felindulásban elkövetett szándékos emberölési cselekménynek rögtönösnek kell lennie. Ahhoz a pszichikus állapothoz kapcsolódik, amelyben az erős felindulás kialakult. Ez a rögtönösség azt jelenti, hogy a felindulást követően az emberölést rövid időn belül kell végrehajtani. Az indulati állapot lehet hosszabb, de napokat vagy heteket nem jelenthet. Nem lehet abban az esetben rögtönös végrehajtásról beszélni, ha az elkövető a sérelmén órákig, vagy napikig gondolkodik és a bűncselekményt már nyugalmi állapotban követi el.⁵⁶

4.3. Különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés

Az emberölés büntettének egyik súlyosabban értékelt esetét képezi az úgynevezett különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés. A sértettnek olyan testi szenvedést, vagy

⁵⁶ Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika: Magyar Büntetőjog Különös Rész 71-74.o.

lelki gyötrelmet okoz, ami rendkívüli kegyetlenségre utal. Nem releváns az a tény, hogy a sértett eszméletlensége folytán ténylegesen érzett-e fájdalmat.⁵⁷

A bűncselekmény elkövetési módja, eszköze és az okozott sérülés visszautal az elkövető céljára, aktuális személyiségi állapotára. Az ütések és szúrások nagy száma nyereségvágyas, leleplezéses, konfliktusos és szexuális jellegű emberölésekre a leginkább jellemző. Ez azonban nem minden esetben van így. Elmebetegségei által, vagy elfajult konfliktus hatására hasonló brutális emberölési események előfordulhatnak. Tehát a külsérelmi nyomok nem minden esetben adnak választ az elkövető indítékaira, valamint céljaira.

A nők által elkövetett emberölések nagy számban a férj, szerető és az újszülött ellen irányul.

A fiatalok az ölési cselekményt jellemzően a szülők ellen követik el. A konfliktusos jellegű élet elleni bűncselekményeknél jellemző a rendkívül sok ütés és a nagyszámú szurkálás. A családtartásos és a szerelemföltézéses ügyekben is jellemző a brutalitás.⁵⁸

A következő esetleírás az előző megállapításokat alátámasztja.

„A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Főügyészség vádirata szerint O. C. I. vádlott szerencsejáték szenvedélye miatt gyakran vitáztak feleségével, S. N. sértettel. A vádlott külföldön végzett munkát, míg felesége itthon vezette vállalkozásukat. A vádlott 2012. szeptember 3. napjától itthon tartózkodott és megtudta, hogy a felesége a házasságon kívül szerelmi kapcsolatot létesített, ezért 2012. szeptember 18. napján kérdőre vonta S. N. sértettet közös lakásukban. A beszélgetés előtt a vádlott a házasságból született gyermeküket O. J-t az emeleten lévő gyerekszobába küldte azzal, hogy akkor se jöjjön le, ha kiabálást hall. S. N. sértett kijelentette a vádlottnak, hogy el kíván válni tőle. A vádlott feleségét puszta kézzel, ököllel több alkalommal megütötte, egy kerámia tállal fejtetőn ütötte, majd az összetört tál darabjával megszurta a fejét. A szomszédok a vérrel járó zajokat, a sértett segélykiáltásait hallva a lakásba az ablakon keresztül bekiabáltak, valamint tojással dobták meg az ablakot. A vádlott a bántalmazást kis időre félbehagyta, az ablakokat bezárta majd késsel folytatta felesége bántalmazását. Eközben

⁵⁷ Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika: 14-15 o.

⁵⁸ Bakóczi A. 190-194. o.

O. J. sértett az emeleti gyerekszobából lemenve, meglátta erősen vérző anyját és apját a bántalmazáshoz használt véres késsel. A gyermek segítségért kiabált, erre a szomszédban lakó hölgy a lakás csengőjének folyamatos használatával próbált segítséget nyújtani. Ezt követően a gyermek a bejárati ajtót kinyitotta, majd a vádlott az ajtókinyitást észlelve felesége bántalmazásával ismét felhagyva gyermekét hátulról megtaszította. A gyermek így a bejárati ajtón át kijutott a lakásból. A vádlott ezt követően a bejárati ajtót bezárta és tovább folytatta felesége kézelését. A szomszédok értesítése alapján a helyszínre érkező rendőrök a szomszéd lakáson keresztül átmászva jutottak be a vádlott lakásába. A sértett nyakán lévő szúrt sérülések azonban olyan súlyosak voltak, hogy az elszívásukat követően néhány percen belül a helyszínen elhalálozott.”⁵⁹

4.4. Bosszúvágyból elkövetett emberölés

A bosszú a valós, vagy vélt sérelmeknek a megtorlását jelenti. A bosszúvágy mély haragból ered.

Több olyan esettel találkozhatunk, amikor a tettes bosszúvágya nem az áldozat ellen irányul.

Minden olyan esetet magában foglal, amelyben az indíték az ok és a célzat a társadalom erkölcsi normái mélyen elítél. A motívum, a célzat csak akkor minősítő körülmény, ha aljas. Nem tekinthető aljasnak a harag, a bosszúvágy viszont igen, ha azt a társadalom elítélendőnek tartja. Az, hogy a bosszúvágy mikor alapozza meg a minősített esetet és mikor nem, attól függ, milyen külső hatás váltja ki. Megalapozott, ha a férj a gyermekükön áll bosszút feleségén. Nem megalapozott, ha a motívum a szerelemféléstől fakad.⁶⁰

Mint ismeretes, 1981 július 11-én, az addigi magyar kriminalisztika történetében páratlan hármasszűzesség történt.

„Miskolcon az avas új városnegyedben egy tízemeletes lakóház tetejéről Kohányi a mélybe lökte egymás szemé láttára 3, 7 és 8 éves gyermekét, Anitát, Attilát és Istvánt.

⁵⁹NyíregyháziTörvényszék:http://nyiregyhazitorvenyszek.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/47_het.pdf (2017.03.26.)

⁶⁰Kiadja az Ügyészek Országos Egyesülete:
http://www.ugyeszek.hu/ftp/tartalom/ugyeszek_lapja/2011/ul_2011_3_all.pdf?phpMyAdmin=5e79130c4a2a408b3f002bed9c4d2fba (2017.03.26.)

Mindhárman szörnyethaltak az utca kövezetén. Testvérük, a tízéves Ferenc – a gyilkos apa vallomása szerint – csak azért nem jutott erre a sorsra, mert elmenekült otthonról.”⁶¹

Kohányi Ferencet előzetes letartóztatásba helyezték, még aznap este megkezdték az ügy kivizsgálását. Solymosi István ny. r. alezredes, aki nyomozóként vett részt az ügyben, így jellemezte: Egykedvű, flegma figura volt, aki megrántotta a vállát: ezt tettem és kész. Kohányi azt vallotta, hogy három gyermekét azért dobta le a tetőről, hogy bosszút álljon feleségén, aki elhagyta. A férfi azt szerette volna, ha felesége látja a szemközi házból, mit tesz a gyerekeivel, de a nő nem tartózkodott otthon.⁶²

„Dr. Pék Sándor a legfelsőbb Bíróság három büntetőbíróból álló ítélkező tanácsának vezető bírója a jogerőre emelkedett halálbüntetés indoklásakor fölidézte: a borzalmas bűncselekmény bizonyítékaiból a bíróság egyértelműen vonhatta le a következtetése, hogy a 31 éves Kohányi Ferenc büntetével csak ez a kivételesen alkalmazott büntetés áll arányban. Igazságügyi orvosszakértők és elmeorvosok véleménye szerint a magából kivetkőzött apa kóros személyiségű, érzelmi élete színtelen, sekélyes, szűk látókörű, önző, sértődékeny, bosszúra hajlamos. életvezetése egyenetlen volt, mindemellett nem gyengeelméjű, szellemi leépülésben vagy tudatzavarban sem szenvedett.”⁶³

Alapvetően antiszociális személyiség volt. A bűncselekményének elkövetésekor tisztában volt tettének következményeivel. Az utolsó szó jogán annyit mondott: *„Én követtem el a bűncselekményt, de nem én vagyok a felelős. Ha a feleségem nem hagy el, nem öltem volna meg egyiket sem.”* A háromszoros gyerekgyilkos volt az utolsó elítélt, akit Borsod-Abaúj-Zemplén Megyében felakasztottak.⁶⁴

4.5. Szerelemfáltás

A kegyetlenség két legfőbb oka, hogy a féltékeny fél uralkodjon a másik felett és elretentse a nőt az esetleges hűtlenségtől, Magához akarja őt láncolni. Úgy véli, ha a nőtől az életét is elveszi, úgy megakadályozza abban, hogy mással legyen boldog.

⁶¹ Somogyi néplap XXXVIII, 12. szám (1982. január 15., péntek)

⁶² <http://reset.hu/2017/03/16/ledobalta-oket-a-panel-tetejerol-a-miskolci-harmas-gyermekgyilkossag/> (2017.03.26.)

⁶³ Somogyi néplap XXXVIII, 12. szám (1982. január 15., péntek)

⁶⁴ <http://reset.hu/2017/03/16/ledobalta-oket-a-panel-tetejerol-a-miskolci-harmas-gyermekgyilkossag/> (2017.03.26.)

Kinberg megállapítása szerint a féltékenységből adódó viták, gyakran az érzelmi zavarokat súlyosbítják. Somogyi Endre szerint a féltékenység ritkán válik tudatkorlátozó jellegűvé, viszont az a féltékenység, amely valamilyen elmebetegség idéz elő, más mérlegelés alá kerül. Ilyen jellegű féltékenység előfordulhat alkoholizmus okozta paranoia, tudathasadásos állapotban és egyéb elmezavarokban is.⁶⁵

A szerelemföltő gyilkosok legtöbbször férfiak, a nők jóval ritkábban ölnek féltékenységből.

Amikor a férfi szerelmes lesz, függő helyzetbe kerül és érzelmileg kiszolgáltatott lesz. Mivel ki van szolgáltatva, a kezébe akarja venni az irányítást. Az olyan férfiak, akik az erőszakra és a féltékenységre hajlamosak érzelmileg nem stabilak, és ha megcsalják őket erőszakhoz folyamodnak.

Megállapítások sora igazolja, hogy amit a gyerek szocializálódása során nem kapott meg szüleitől, azt felnőttként keresi, s amikor már itt is elveszíti azt, a szeretőt, vagy a feleséget megöli. Gyakori, hogy ilyen tett után az elkövető öngyilkos lesz, vagy ennek kísérletét követi el. Valamennyi ilyen szerelemföltéses ölési cselekménynél megállapítható volt, a korábbi életviszonyokban a szeretetelenség és az alacsony szocializáltság.⁶⁶

⁶⁵ Bakóczy .A. 415-416. o.

⁶⁶U.o. 416-418. o.

5. Az öngyilkosság, a kiterjesztett öngyilkosság és az emberölés közös jegyei

5.1. Az öngyilkosság és az emberölés

Ferri és Morselli szerint az emberölés és az öngyilkosság között fordított arány van. Az első feltevés szerint: *„a gyilkosság és az öngyilkosság két ellentétes áramlat, s annyira kizárják egymást, hogy ha az egyik terjeszkedik, a másik mindenképpen hátrább szorul; vagy pedig egy ugyanabból forrásból táplálkozó, azonos áramlat csatornájával van dolgunk, s ezért ha az áramlat az egyik csatornába nyomul, a másiktól szükségképpen ugyanebben a mértékben vissza kell húzódnia.”*⁶⁷

A két magyarázat közül inkább a második az elfogadott. Szerintük, ami az öngyilkosságban és az emberölésben közös, azt egyéni feltétel alkotja. A két jelenség fordított aránya nem zárja ki a párhuzamot sem.

Durkheim szerint összefoglalva azt láthatjuk, hogy az öngyilkosság és az emberölés van, amikor együtt létezik, de előfordul, hogy kizárják egymást. Ugyanazon feltételek hatására ugyanúgy reagálnak, vagy pedig ellentétesen. Ezeket az ellentmondó tényeket szerinte úgy lehet összeegyeztetni, ha elfogadjuk azt a feltevést, hogy különböző öngyilkosságok vannak, amelyek közül lehetnek rokon, vagy ellentétes természetűek az emberöléssel.

5.1.1. Öngyilkossági típusok lehetséges párhuzama az emberöléssel

Durkheim, Morselli nyomán azt az öngyilkosságfajtát, amit a társadalmi integráció csökkenése okoz egoista típusnak nevezte.⁶⁸

Az egoista típus csak magával törődik, a saját céljait helyezi előtérbe, ha ez a cél számára nem lesz kielégítő, boldogtalanul és üresen éli tovább az életét. *„A gyilkosság pontosan ellentétes feltételekből ered. Ez az erőszakos aktus sohasem lehetséges szenvedély nélkül”*⁶⁹

⁶⁷ Émile Durkheim. 373.o.

⁶⁸ Budai B. 15. o.

⁶⁹ É. Durkheim 394. o.

Durkheim példaként az erős családi kapcsolatot említi, amelyet ha sérelem ér bosszúhoz „vendettához” vezethet.

A következő öngyilkossági típusként az altruista öngyilkosságot említi, amely párhuzamban lehet az emberöléssel. Ha a személy nem tiszteli magát, a másikat sem fogja.

A harmadik az anómiás öngyilkosság, amely szintén összhangba kerülhet az emberöléssel. Az öngyilkosságot a személy végső elkeseredése idézi elő, a körülményektől függ, hogy az agresszió visszafordul-e saját személyére, vagy pedig egy másik ember ellen fordul.

Durkheim mindebből azt a következtetést vonja le, hogy az öngyilkosság nem az emberölés egyik változata.⁷⁰

Mindkettő célja az élet kioltása. Az öngyilkos a saját, a gyilkos pedig egy másik ember életét veszi el. Azok a gyilkosok, akik a tettüket hirtelen felindulásból teszik, gyakran nem képesek feldolgozni, ezért öngyilkosok lesznek.

„Pszichodinamikai szempontból a gyilkosság és az öngyilkosság rokon jelenség” Az erőszakos bűnözők pszichés sérülése súlyos. Gátlástalan agresszivitás jellemzi őket. Az öngyilkos maga ellen fordítja azt az agressziót, amely a másik ellen irányul. Közös bennük, hogy ezt az agressziót elégtelenül kezelik. Jellemző rájuk a narcisztikus önimádat. Mindkét esetben magas az energetikai töltés, amely a cselekményben szinte kényszerűen fut le. Az őket ért sérelmeket felnagyítottan éleik meg.⁷¹

5.2. Kiterjesztett öngyilkosság és az emberölés

Nemzetközi vizsgálatok és statisztikák arra a kérdésre, hogy eltér-e a kiterjesztett öngyilkosság az emberölésektől egyértelműen igennel válaszoltak. Coid 1983-as kutatása két konzekvenciát vont le: ahol több a kiterjesztett öngyilkosság, ott kevesebb az emberölés, és ahol több az emberölés, ott kevesebb a kiterjesztett öngyilkosság. Ezt a nézetet többen vitatják. A másik megállapítása, hogy a kiterjesztett öngyilkosság áldozata általában gyermek, vagy partner, azaz, családon belül történnek, míg az emberölések zömét családon kívül, férfiak követik el.⁷²

⁷⁰ É. Durkheim 390. o.

⁷¹ Kriminológiai Közlemények A Neurózis, A pszichopátia és a bűnözés kapcsolatai (Magyar Kriminológiai Társaság Budapest, 1986) 17. o.

⁷² Bolyky O. 63-66. o.

Záró gondolatok

Arra a kérdésre, hogy a kiterjesztett öngyilkosság az emberöléshez, vagy az öngyilkossághoz sorolható-e, egységes válasz nem adható. „A cselekmény összetettsége miatt az egyes érintett tudományterületek a kiterjesztett öngyilkosság más-más elemét emelik ki és annak alapján definiálják”⁷³ Jogi értelemben, más ember megölése büntetendő cselekmény, így a kiterjesztett öngyilkosságot is az emberölés egyik speciális alakzatának tekinti.

Szakedolgozatom elején azt a hipotézist állítottam fel, hogy az élet ellen támadások és az öngyilkosságok nem veleszületett hajlamok. Az erőszakos bűncselekmények, nem genetikusak és nem örökölhettek. A dolgozatom megírása után is az a véleményem, hogy ilyen cselekmény véghezviteléhez, olyan mentális probléma jelentkezik az elkövetőnél, mely orvosi szakértelmet kíván. Az elkövetőknél a mentális és személyiségzavarokat nagyban befolyásolja a szociális környezetük és a neveltetésük.

⁷³ Bolyky O. 59.o.

BIBLIOGRÁFIA

Felhasznált irodalom:

- Bakóczi Antal: Az emberölés. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1984
- Émile Durkheim: Az öngyilkosság. Osiris Kiadó, Budapest, 2003
- Csemáné Váradi Erika (szerk.): Bevezetés a bűnügyi tudományokba. Bíbor kiadó, Miskolc, 2007
- Gönczöl – Korinek – Lévai: Kriminológiai ismeretek, bűnözés, bűnözéskontroll. Corvina Kiadó, 1999
- Gönczöl Katalin: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve – A bűnözés társadalmi reprodukciója, deviancia-kontroll, bűnözéskontroll. 2009 I. Borbíró Andrea – Kerecsi Klára (szerk.)
- Buda Béla: Az öngyilkosság. Orvosi és társadalomtudományi tanulmányok. Animula Kiadó, Budapest, 2001
- Kriminológiai Közlemények. A neurózis, a pszichopátia és a bűnözés kapcsolatai. Budapest, 1986
- Bolyky Orsolya: Kriminológiai Tanulmányok. 52. A kiterjesztett öngyilkosságok kriminológiai háttere. Budapest, 2015
- dr. Huszár Ilona, dr. Magyar István, dr. Kuncz Elemér: Igazságügyi elmekörtan. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1986
- Andorka Rudolf – Harcsa István: Deviáns viselkedés (elektronikus verzió) 2006
- Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, (2006)

Felhasznált jogszabályok:

- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvből
- Csemáné Váradi Erika – Gilányi Eszter – Görgényi Ilona – Gula József – Jacsó Judit – Lévai Miklós – Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Részi Ismeretek. Miskolc Egyetemi Kiadó, 2014

- Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika: Magyar Büntetőjog Különös Rész. Budapest, 2013

Internetes források listája:

http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Neprajz/82Vereb%E9lyi/folklorisztika_es_rokonte_ruleteinek_fogalmi_rendszere/folkways.html (2017.03.05) W. G. Sumner: Folkways (1906)

<https://dictzone.com/latin-magyar-szotar/sui%20generis> (2017.03.05) Latin-Magyar szótár : sui generis jelentése magyarul:

<http://www.origo.hu/itthon/20160203-anyagi-gondok-miatt-tortenhetett-a-csaladi-tragedia-ongyilkosság-rendorno-budapest.html> (2017.03.20.) Origó: Anyagi gondok miatt történhetett a családi tragédia 2016.02.03.

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_magyar_buntetojog/ch03s08.html (2017.03.20.) Balogh Ágnes, Tóth Mihály: Magyar büntetőjog. Általános rész. Osiris Kiadó, (2010)

<http://www.origo.hu/itthon/20091026-olaszliszka-gyilkosság-elkezdodott-a-masodfokutargyalas.html> (2017.03.20.) Origó: Bírósági aulában indult újra az olaszliszkai per. (2009.10.26)

http://semmelweis.hu/pszichoterapiasoztaly?s=depresszi%C3%B3&w=pszichoterapiasoztaly&orderby=post_date (2017.03.22.) Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika.

<http://idegen-szavak.hu/altruisztikus> (2017.03.22.) Idegen szavak gyűjteménye.

http://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/baltaval_olte_meg_a_csaladjat_a_ferj_aztan_magaval_is_vegzett_video_a_rendorsegi_tajekoztatorol/2146887/ (2010.03.05.) Tóth Gyula-Szeghalmi Balázs: Baltával ölte meg családját a férj, aztán magával is végzett

<http://www.origo.hu/itthon/20100429-tenyoi-gyilkosság-igazságügyi-szakertok-megallapitasai.html> (2017.03.26.) Origó: Sikertelen öngyilkossági kísérlet előzte meg a tényői családgyilkosságot.

http://nyiregyhazitorvenyszek.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/47_het.pdf (2017.03.26.)Nyíregyházi Törvényszék.

http://www.ugyeszek.hu/ftp/tartalom/ugyeszek_lapja/2011/ul_2011_3_all.pdf?phpMyAdmin=5e79130c4a2a408b3f002bed9c4d2fba (2017.03.26.) Kiadja az Ügyészek Országos Egyesülete.

<http://reset.hu/2017/03/16/ledobalta-oket-a-panel-tetejerol-a-miskolci-harmas-gyermekgyilkosság/> (2017.03.26.)Dulai Péter: Ledobálta őket a panel tetejéről-a miskolci hármás gyermekgyilkosság.